

Волонтерський туризм: проект туристичної пропозиції

Бойко Я.В. Купач Т.Г.

<https://doi.org/10.17721/2786-4561.2022.2.2-3/13>

Надійшла до редакційної колегії 28.11.2022.

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
ya01nabo18@gmail.com

Прийнята: 10.12.2022

Анотація. Відновлення туризму в Україні після війни буде однією з ключових проблем для держави та бізнесу. Прогнозується, що потік туристів в повоєнний період буде зростати. Цікавим напрямком туризму в час відновлення України може стати волонтерський туризм. В Україні внаслідок активних бойових дій з'явилося значна кількість зруйнованих, понівечених об'єктів туристичної зацікавленості та атракцій які потребують термінової підтримки та відновлення, як-от, наприклад, зоопарк «XII місяців», який дуже постраждав унаслідок окупації Київщини. Зоопарк «XII місяців» є сучасним парком, де була і є можливість для здійснення занять короткотривалої рекреації жителями навколишніх місцевостей. Зоопарком до військової агресії передбачалися всі умови для того, щоб відвідувачі могли поринути у цікавий світ звірів у будь-який із 365 днів у році. Були дотримані всі умови безпеки для тварин та відвідувачів, проте з 24 лютого 2022 року зоопарк опинився в окупації, і був близько місяця в складних ізольованих умовах. Саме тоді життя в зоопарку наче зупинилось. Тварини почали гинути, нестача їжі, холод тощо призвели до негативних наслідків для природного середовища. Для відновлення функціонування парку запропоновано проект солідарної праці, який має на меті залучення туристів з різних країн світу для допомоги у реставрації, догляду за тваринами, а також для ознайомлення з українською культурою, звичаями та кухнею.

Ключові слова: волонтерство, туризм, волонтерський туризм, солідарна праця.

Voluntourism: draft tourist offer

Y. Boiko, T. Kupach

Taras Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine, ya01nabo18@gmail.com

Abstract. The restoration of tourism in Ukraine after the war will be one of the key problems for the state and business. It is predicted that the flow of tourists will increase in the post-war period. Voluntary tourism can become an interesting direction of tourism during the restoration of Ukraine. There were many interesting places to visit in Ukraine, but the Russian soldiers destroyed many things, such as, for example, the "XII Months" zoo, which suffered a lot as a result of the occupation of Kyiv region. A zoo "XII Months" was a modern park where the residents of the surrounding areas liked to spend their weekends, here all the conditions were provided for visitors to immerse themselves in the interesting world of animals on any of the 365 days of the year. All safety conditions for animals and visitors were observed, but since February 24, the zoo was under occupation, and was cut off from all the benefits of civilization for about a month. That's when life in the zoo seemed to stop. Animals began to die, lack of food, cold, etc. led to negative consequences for the natural environment. To restore the functioning of the park, a project of solidarity work was proposed, which aims to attract tourists from different countries of the world to help with restoration, care for animals, as well as to get acquainted with Ukrainian culture, customs and cuisine.

Keywords: *volunteering, tourism, volunteer tourism, solidarity work.*

Вступ. На сьогодні в багатьох західноєвропейських країнах та в США спостерігається розвиток волонтерського туризму. Наразі ця сфера розвивається доволі швидкими темпами серед активної молоді, адже вмщує в собі туризм та солідарну працю або волонтерство. Сьогодні просто мандрувати країнами не цікаво, туристи обирають оригінальний відпочинок, саме таким і є волонтерський туризм. З погляду на це, волонтерство – друга складова поняття волонтуризму, також здійснює суттєвий вплив на міжнародні туристичні потоки. Історичний аспект волонтерства та волонтерської діяльності свідчить про те, що в сучасних умовах все глибше потрібне усвідомлення громадськістю, державними органами важливості оптимізації різноманітних аспектів соціального розвитку. Формування великого руху добровольців – є одним з важливих шляхів до продуктивної соціальної роботи в будь-якій державі. І хоча безоплатність волонтерської праці є одним з визначальних принципів волонтерського руху, для більшості невеликих некомерційних організацій різного спрямування саме допомога працівників-волонтерів стає визначальною. Практика багатьох країн підтверджує, що діяльність волонтерів приносить суспільний прибуток та забезпечує вклад у ВВП від 4 до 8 %. Будь-яка волонтерська подорож здійснюється в межах спеціальної програми – волонтерського проекту, що передбачає участь у міжнародних молодіжних волонтерських таборах. Волонтерський табір – це інтернаціональна група молодих активних і неординарних людей, які зібрались разом для участі у суспільно корисних заходах і одночасного пізнання інших людей, країн, культур. У таборі, як правило, ділять їжу, дах, роботу та вільний час 10-20 молодих людей з усього світу віком від 18 до 30 років.

Для українців подорожі з метою волонтерської діяльності є новинкою. В Україні їх організують некомерційні громадські організації. На відміну від учасників традиційного комплексного туру, які проживання у готельних комплексах різних категорій, волонтери живуть у молодіжних гуртожитках, мобільних будиночках, наметах. Волонтер самостійно оплачує транспортні витрати, візовий збір, внесок на підтримання програми. Волонтерів забезпечують харчуванням. Протягом 14-28 днів учасники табору першу половину дня (4-5 годин щоденно) виконують корисну для місцевої громади роботу: допомагають організувати вільний час місцевих дітей і підлітків, долучаються до реконструкції та реставрації пам'яток архітектури, благоустрою території та приміщень дитячих будинків, шкіл-інтернатів, реабілітаційних центрів, інших соціальних установ, беруть участь у підготовці фестивалів. У вільний час волонтери пізнають країну, відвідують екскурсії, спілкуються з місцевими жителями.

Об'єктом дослідження є солідарна праця в Україні та поза її межами. Предметом дослідження є створення туристичної волонтерської пропозиції по відновленню зоопарку «ХІІ місяців». Метою даного дослідження є проектування відновлення зоопарку «ХІІ місяців» в передмісті Києва, де до 24 лютого вирувало життя, завдяки волонтерському туристу та завданнями, поставленим перед волонтерами. Головними завданнями дослідження виступають:

- дослідження та аналіз поняття «волонтерського туризму» за українськими та іноземними авторами;
- визначення актуальності даного виду туризму;
- вибір об'єкту на деокупованій території України, який потребує відновлення;
- створення проекту солідарного туризму.

Сучасний стан та особливості статусу волонтерського туристичного руху досліджували вчені різних країн: Н. Stainton, К. Tomazos, Р. Butler, М. Callanan, S. Thomas та інші. В узагальненні вітчизняного досвіду волонтерства можна виокремити праці М. Геваковської,

А.С. Соловйової, М.Е. Кругляк, Т. Шевченко, Я. Буздуган тощо. Зведено інформацію про визначення та сутність волонтерського туризму викладено у таблиці 1.

Таблиця 1. Визначення поняття «волонтерський туризм» за різними авторами.

Автори	Визначення
М. Геваковська	Волонтерський туризм – це багатогранне явище, що поєднує у собі ознаки таких видів туризму, як екотуризм, сталий туризм, альтернативний туризм, пригодницький туризм, культурний туризм.
А.С. Соловйова, М.Е. Кругляк	У більшості людей слово «туризм» асоціюється з відпочинком, пішими прогулянками, покупками сувенірів та обслуговуванням місцевих працівників сфери. Але мало хто знає, що, подорожуючи, можна робити свій внесок у розвиток тих країн, куди прямуєте. Такий вид туризму називається волонтерським, він спрямований на те, щоб подорожі не лише давали насолоду туристам, а й змінювали світ на краще. Даний вид туризму з'явився нещодавно, і навіть можна сказати, що досягає свого піку зараз, під час пандемії COVID-19. Це пояснюється тим, що зараз, як ніколи, видно, який негативний внесок на планету зробила людська цивілізація, що швидко розвивається.
Н. Stainton	Волонтерський туризм часто викликає дискусії, перебиваючи ряд наукових дисциплін, включаючи дослідження туризму, волонтерство та відпочинок. По суті, концепція охоплює як волонтерство, так і туризм, і, незважаючи на те, що вона починалася як другорядна форма туризму, тепер її можна знайти практично в кожній. Однак, на відміну від інших форм туризму, таких як дайвінг, медичний чи винний, можна стверджувати, що індустрія волонтерського туризму зараз прогресує і знаходиться на піку свого розвитку.
К. Tomazos, R. Butler	Однією з останніх форм туризму, що з'явилася, є волонтерський туризм, практика, коли люди їдуть у робочу відпустку, добровільно віддаючи свою працю на гідні справи. У той час як волонтерство є добре запровадженою діяльністю, поєднання з туризмом є відносно новим і вже набуло значних змін за дуже короткий період.
М. Callanan, S. Thomas	Волонтерський туризм є одним із основних напрямків розвитку сучасного туризму. Ця ринкова ніша є неминучим наслідком неспокійного суспільства, виснаженого однорідною природою традиційних туристичних продуктів і пошуку альтернативних видів туризму. Таким чином, у 1990-х роках спостерігався сплеск культурного та пригодницького туризму, а наприкінці 1990-х і на початку 2000-х до сьогодні спостерігається сплеск волонтерського туризму під впливом дедалі зростаючого суспільства, що «усвідомлює провину».
Закон України «Про волонтерську діяльність»	Волонтерська діяльність - добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги.

Матеріали і методи досліджень. Проведене дослідження базується на осмисленні практичної складової туризму, на розумінні альтернативності активної співпраці в здійсненні добровільного і соціально спрямованого активного дозвілля або подорожі з метою надання допомоги у реконструкціях, розбудові чи відновленні, підтримці та захисті тим хто цього потребує через небезпеки сьогодення. Дослідження спрямоване на визначення поняття волонтерського туризму та формування туристичної пропозиції для прикладання солідарної праці з використанням відкритих даних та матеріалів раніше проведених досліджень українських та зарубіжних авторів. Розробка туристичної волонтерської пропозиції базується на використанні даних проведеного аналізу ресурсних можливостей території розміщення об'єкту - зоопарку «ХІІ місяців» - для забезпечення туристів-волонтерів місцями прикладання праці, проживання, харчування та іншими додатковими і супутніми послугами. Тобто, формування туристичної пропозиції здійснюється в межах загальноприйнятої практики формування турпродукту.

Результати та їх аналіз. Створення туристичної волонтерської пропозиції по відновленню зоопарку «ХІІ місяців» актуалізується в розрізі руйнувань, що зазнав зоопарк під час активних бойових дій під час повномасштабного наступу армії російської федерації на Україну і просування окремих бойових частин в напрямку м. Києва. Проєкт відновлення зоопарку «ХІІ місяців» в передмісті м. Києва, де до 24 лютого вирувало життя, завдяки волонтерському

туристу та завданнями, поставленим перед волонтерами стає наразі невід'ємною частиною розбудови території Київщини. Основою туристичної пропозиції є відвідування зоопарку з покупкою квитка, придбання корму для тварин, догляд за тваринами, відновлювальні роботи з налагодження інфраструктури зоопарку. Для реалізації пропозиції сформується волонтерська група з вмотивованих людей з різних країн Європи віком до 30 років, які мають намір допомогти тваринам України (обсяг від 10 осіб). Тривалість пропозиції, тобто перебування в Україні триватиме 7 днів (без урахування дороги). Обов'язковою умовою участі волонтерів - знання англійської мови для налагодження внутрішньогрупової комунікації. Також волонтери мають пройти медичний огляд та надати відповідні документи організаторам.

Стейкхолдерами проєкту можуть виступити такі міжнародні волонтерські організації, як IVHQ (Міжнародний штаб волонтерів), Project Abroad, Love Volunteers та GoEco. А також такі українські організації як «HappyPaw», «Домівка врятованих тварин» та проєкт «Допомога тваринам України». Бенефіціари проєкту отримають значний внесок у відродження та відновлення життя та нормального існування тварин, отримають кошти для подальшого розвитку та відновлення зоопарку.

Транспортні послуги. Зоопарк знаходиться в 40 хвилинах їзди від центру столиці України – Києва. Дістатися до Києва з Польщі можна потягом прямим рейсом Пшемисль Київ або приватними автобусними перевізниками. У Києві туристів зустріне завчасно замовлений приватний комфортабельний автобус та відвезе до місця розміщення волонтерів тобто готелю. Цей же автобус і буде возити туристів на назначені локації протягом туру.

Послуги з розміщення. Розміщення туристів буде відбуватися в 15-ти хвилинах від зоопарку в мальовничому екологічному місці в Eden Resort&Spa, з трьох разовим харчуванням та всіма зручностями. Номери в готелі стартують від 1500 гривень за ніч. Для тижневого перебування гостям надають знижку. Туристи можуть розміщуватися як по одному так і вдвох у номері.

Послуги з харчування. Снідати волонтери будуть у готелі, у вартість послуг з розміщення туристів якого входить харчування, обід та перекус буде проходити в зоопарку в зоні фуд-корту. Вечеряти туристи будуть у готелі, де спеціально для них буде представлена українська кухня. В один із вечорів до готелю буде запрошено шеф-поварів з «Сім'ї ресторанів Дмитра Борисова» з програмою «Нова Українська Кухня», де гостей пригощатимуть свіжою бургатою, качоттою та ще з десяток сирів із власної сироварні. Стейками з мармурової яловичини. Борисов кейтеринг поєднали аутентичні рецепти з техніками молекулярної кухні, аби розвинути нову вражаючу українську кухню.

Додаткові послуги. Для туристів буде організовано денну подорож до Чорнобильського заповідника, поїздка в екопарк «Медвіно» з метою наближення до дикої природи полісся Київщини та продегустувати 8 видів сирів, відвідати оленячу (найбільшу в Україні) та козину ферми. Волонтери під час подорожі зможуть ознайомитися з кухнею та культурою українців, проживуть всі події разом з українцями, які відбувалися від 24 лютого, а також зроблять благодійний внесок у збереженні та покращенні життя тварин в зоопарку.

Солідарна праця. Волонтерам буде запропонована солідарна праця на базі зоопарку. Протягом дня необхідно буде доглядати за тваринами, робити підготовку кормів та годувати тварин згідно з раціоном, слідкувати за здоров'ям тварини, її зовнішнім виглядом, вагою, раціоном харчування. А також створювати комфортні умови у вольєрах, тобто прибирати. У вільний час можна відпочити біля басейну та перекусити. Також ті волонтери, які закохаються у тваринку зможуть оформити річний догляд за нею.

Сприятливими умовами для реалізації проєкту є зацікавленість іноземців у допомозі українцям, підтримка держави у відновленні інфраструктури, вигідне розміщення зоопарку та готелю, а також проведений час із тваринами може допомогти налагодити психічний стан людини. *Ризиками реалізації проєкту* може стати військова небезпека на території північної

України (Київщини, Чернігівщини тощо), держава може відмовитись фінансувати даний проєкт, а також незацікавленість самих волонтерів у даній програмі. Звісно ж, як і у будь-якій сфері, у новій ідеї можуть бути ризики, проте організатори мають знати, як з цими ризиками працювати та управляти ними. *Першим* і головним ризиком є бойові дії на території України, проте, на щастя, Київщина вже є деокупованою територією і маємо надію, що залишатиметься і надалі безпечною для жителів та туристів. Аби забезпечити максимально туристів спокоєм, потрібно удосконалити озброєння та системи протиповітряної оборони. *Другим* ризиком, і не менш важливим, є те, що держава може відмовитися від фінансування даного проєкту, оскільки в повоєнний період і так кошти буде куди направляти. Отже, маємо рішення щодо цього – це створення благодійних зборів на проєкт, так як благодійні фонди зараз дуже допомагають підприємцям і не тільки, вони могли б допомогти реалізувати і цей проєкт. І *третьим* ризиком, на мою думку, є незацікавленість самих волонтерів у проєкті. Цим зможе займатися спеціальна група, яка вдосконалив проєкт та знайде правильні шляхи його просування. Маркетинговими каналами просування волонтерського туризму можуть стати соціальні мережі, реклама на волонтерських ресурсах, співпраця з волонтерською організацією ReliefWeb. Аби залучити правильну, так би мовити, аудиторію до проєкту, необхідно звернутися до міжнародних організацій та асоціацій, які займаються питаннями зоопарків. Такими організаціями є Міжнародна асоціація зоопарків та акваріумів, Асоціація зоопарків та акваріумів, Європейська асоціація зоопарків та акваріумів, Species 360, Всесвітнє товариство захисту тварин, Всесвітній фонд природи тощо.

Висновки. Отже, волонтерський туризм – це нова, перспективна галузь туризму, яка з кожним роком набуває популярності в країнах Заходу. Туристи прагнуть не лише лежати на пляжах або ж ходити екскурсійними турами по місту – вони хочуть відкривати нові горизонти та пробувати сучасні незвичайні види туризму, як от волонтерський туризм. Програма відновлення зоопарку «XII місяців» була б корисною для України у повоєнній відбудові, адже нашій державі зараз украй необхідна будь-яка допомога, чи то фінансова чи то, наприклад, такий вид волонтерського туризму як солідарна праця. Волонтерський туризм в Україні не набув ще розвитку, проте в повоєнний період буде розвиток саме цієї сфери. Іноземні туристи також отримують задоволення від подорожі, адже вони бачать усе лиш по телевізору та в соціальних мережах, а приїхавши в Україну, волонтери матимуть можливість ознайомитися з українськими традиціями, культурою та побачити всі наслідки воєнних дій на території України.

Список використаних джерел

- Hevakovska M. Volonterskyi turyzm. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya heohrafichna. 2013. Vypusk 43. Ch. 1. S. 178–183. Rezhym dostupu: <http://surl.li/eapvv>
- Krapivina H. O. Liudski resursy ta yikh motyvatsiia v dobrovolchestvi / Visnyk Lvivskoho instytutu ekonomiky i turyzmu : zb. nauk. statei / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Lviv. in-t ekonomiky i turyzmu. Lviv : LIET, 2010. № 5. 328 s. S. 117–123.
- Zakon Ukrainy «Pro volontersku diialnist» iz zminamy i dopovnenniamy, vnesenymy Zakonom Ukrainy vid 5 lypnia 2012 roku N 5073-VI [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
- Soloviiova A. S., Kruhliak M. E. Volonterskyi turyzm yak instrument staloho rozvytku. Derzhavnyi universytet «Zhytomyrska politekhnik». 2021. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/433.pdf>
- Stainton H. A segmented volunteer tourism industry, 2016. Retrieved from <http://surl.li/eapvy>
- Tomazos K., Butler R., 2009. Volunteer Tourism: The New Ecotourism? Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13032917.2009.10518904>
- Callanan M., Thomas S., 2005. Volunteer tourism: unteer activities within ment. In: Novelli M. Niche tourism. Retrieved from: <http://surl.li/eapwo>